

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 กล่าวว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน มาตรา 73 บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษา อบรม พึ่งพิง ปกป้องและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ และสิ่งแวดล้อม มาตรา 86 รัฐต้องดำเนินการส่งเสริม การประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย (รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, 24 สิงหาคม 2550, หน้า 18-28) ซึ่งทำให้คนในท้องถิ่นจะต้องมีความตระหนักในคุณค่า และร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมของตนเอง และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชุมชนอื่น แล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อม บริบททางสังคม และวัฒนธรรม

ส่วนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 7 ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของชาติรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และมาตรา 29 มุ่งให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคลในครอบครัว ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม การแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน (สำนักปฏิรูปการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) ดังนั้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียน

นำวิชาความรู้ จากสถานศึกษา ไปปรับใช้ในท้องถิ่น หรือเพื่อเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษา ส่วนกิจกรรมนอกหลักสูตรนั้น หน่วยงานการศึกษาและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน มีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการจัดเพื่อการศึกษาในท้องถิ่นนั่นเอง ด้วยรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลาย

นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังมีจุดหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญา สามารถแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม มีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม สามารถนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม เนื่องจากการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด รวมทั้งคุณธรรมจริยธรรมของบุคคล ดังนั้นการให้การศึกษาแก่เยาวชนต้องจัดให้อย่างครบถ้วนเหมาะสม ทั้งด้านวิชาการ การปฏิบัติ ความประพฤติ ตลอดจนด้านความคิด จิตใจและคุณธรรม เพื่อให้เยาวชนมีแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างครบถ้วน อันจะช่วยให้บุคคลเหล่านี้ได้เจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีเพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติ ความสามารถ สร้างตนเองได้และดำรงอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นจากการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันได้มุ่งเน้นความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เนื่องจากการเรียนรู้สิ่งที่ใกล้ตัวจะให้ผู้เรียนมีความผูกพันกับท้องถิ่นของตน ประกอบกับชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ในแต่ละด้านเป็นจำนวนมาก ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้คนในชุมชนและเยาวชนได้เรียนรู้และสืบสานต่อไป สำหรับชาวบ้านมะตุมมีงานประเพณีที่สำคัญ คือ การทำบุญกลางบ้าน ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตายาย ตรงกับวันที่ 20 ธันวาคมของทุกปี จวบจนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังมี การสืบทอดต่อกันมางานบุญกลางบ้านชาวบ้านจะนำข้าวหลามมาทำบุญอาจเป็นเพราะข้าวหลามสามารถเก็บไว้กินได้นานหลายวัน การทำไม่ยุ่งยาก วัสดุก็มีในท้องถิ่น คนเก่าแก่ในชุมชนเล่าว่าแต่ก่อนชาวบ้านจะปลูกทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้ากินกันเอง ในการทำบุญด้วยข้าวหลามเพื่อเป็นการแสดงถึงความอิมหนาสำราญและช่วยสืบทอดพุทธศาสนาได้อีกทางหนึ่ง การทำบุญด้วยข้าวหลามเป็นหนึ่งในลักษณะทาน 9 ครั้งตามพุทธประวัติ การเตรียมบุญข้าวหลามจะเริ่มขึ้นในวันที่ 19 ธันวาคม ฝ่ายชายจะไปตัดไม้ไผ่อ่อนเป็นท่อน ๆ ตามขนาดของปล้องโดยให้ด้านหนึ่งติดปล้องไว้เพื่อป้องกันไม่ให้รั่ว ไม้ไผ่ที่ตัดก็จะเป็นไม้ไผ่สีสุก ที่ปลูกไว้ในแต่ละบ้านของตนเอง ส่วนฝ่ายหญิงก็จะเตรียมแซ่ข้าวเหนียว ชูดมะพร้าว ปรงข้าวหลามแบบดั้งเดิม มีรสเค็มนำ สมัยนี้จะปรงให้ได้สามรส คือ มัน เค็ม หวาน สำหรับกรอกใส่กระบอกลไม้ไผ่แล้วนำไปเผาไฟให้สุก เช้าวันรุ่งขึ้น

ชาวบ้านจะนำข้าวหลามพร้อมทั้งอาหารคาวหวานไปทำบุญร่วมกันจะกำหนดไว้ที่กลางหมู่บ้าน เป็นการสร้างความสามัคคีให้เกิดกับคนในชุมชน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือว่าเป็นความรู้ของชาวบ้านที่เกิดจากการสั่งสมมาจากประสบการณ์ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต และคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน ไม่ว่าจะปัญหาของชุมชน ปัญหาในการดำเนินชีวิตและปัญหาในการประกอบอาชีพ โดยมีกระบวนการสั่งสมสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ได้ปฏิบัติจนเป็นที่ยอมรับ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม นับว่าเป็นสิ่งที่ต้องรักษาไว้

แต่ในปัจจุบันนี้เยาวชนของตำบลมะตูมส่วนใหญ่จะไปศึกษาต่อที่ต่างอำเภอ หันไปประกอบอาชีพนอกท้องถิ่นตนเอง ไม่ต้องการอยู่ในท้องถิ่นและเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งของผู้ปกครองที่มุ่งเน้นให้บุตรหลานเรียนหนังสือสูง ๆ เพื่อจะได้ทำงานสบาย เช่น การรับราชการ โดยไม่ใส่ใจจะปลูกฝังวิชาชีพในท้องถิ่นให้ ยอมละทิ้งรากเหง้าเดิมของตนเอง เมื่อมาอยู่ที่โรงเรียน ปัญหาที่พบคือ นักเรียนสนใจเรียนแต่ภาควิชาการ ไม่สนใจสาระงานพื้นฐานอาชีพ มีค่านิยมที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะมองว่าเป็นสาระที่น่าเบื่อหน่ายประกอบอาชีพต่ำต้อย ไม่โก้เก๋ในวงสังคม ขาดความรู้ทักษะขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ถูกต้องอย่างแท้จริง ประกอบกับท้องถิ่นตำบลมะตูมนี้มีผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในการทำข้าวหลามซึ่งมีรสชาติอร่อย จนได้รับการคัดสรรให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อเป็นการต่อยอดการทำข้าวหลามแบบดั้งเดิม ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดวิธีเทคนิคการทำข้าวหลาม 7 สีจากพืชผักสมุนไพร ที่จะทำให้เยาวชนในตำบลมะตูม ได้รู้จักของดีในหมู่บ้านของตน และเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

และเพื่อเป็นการสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวให้คงอยู่ต่อไป จึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม ซึ่งเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนได้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการและขั้นตอนการทำข้าวหลามซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพในภาคหน้า เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
- 2) เพื่อสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

3) เพื่อทดลองใช้ และศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม จาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ดังนี้

3.1 เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม

3.2 เปรียบเทียบความสามารถ ในการทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา หลังฝึกอบรมกับเกณฑ์ ร้อยละ 70

4) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่มีต่อกิจกรรมหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา หลังฝึกอบรม

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ได้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ที่เข้ารับการฝึกอบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม องค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น อื่น ๆ

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน โดยกำหนดขอบเขต ในแต่ละขั้นตอนออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านแหล่งข้อมูล ด้านเนื้อหา ด้านตัวแปร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

1. ด้านแหล่งข้อมูล

- 1.1 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนวัดมะตูม จำนวน 28 คน
- 1.2 บุคคลในชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน ในหมู่บ้านตำบลมะตูม จำนวน 15 คน
- 1.3 ผู้นำชุมชนในตำบลมะตูม จำนวน 3 คน
- 1.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 7 คน
- 1.5 ผู้ผลิตและผู้บริโภค จำนวน 15 คน

2. ด้านเนื้อหา

2.1 ความต้องการของนักเรียน บุคคลในชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในตำบลมะตูมที่ต้องการให้ลูกหลานได้รับความรู้ และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการทำข้าวหลาม

2.2 ประวัติความเป็นมาและความรู้เกี่ยวกับข้าวหลาม

2.3 ขั้นตอนการทำข้าวหลาม

2.4 การตลาดและการจัดจำหน่ายข้าวหลาม

3. ด้านตัวแปร

ข้อคิดเห็นที่ได้จากการสอบถาม สัมภาษณ์ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนวัดมะตูม บุคคลในชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ผลิตและผู้บริโภค

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและหาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

1. ด้านแหล่งข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรการฝึกอบรม รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก

2. ด้านเนื้อหา

2.1 หลักสูตรการฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

2.1.1 ความเป็นมาและความสำคัญเกี่ยวกับข้าวหลาม

2.1.2 วัสดุ-อุปกรณ์และวิธีการใช้

2.1.3 ขั้นตอนการทำข้าวหลาม

2.1.4 สีจากพืชผักสมุนไพร

2.1.5 ขั้นตอนการทำข้าวหลาม 7 สีจากพืชผักสมุนไพร

2.1.6 การตลาดและการจัดจำหน่าย

2.2 เอกสารประกอบหลักสูตร

2.2.1 คู่มือสำหรับผู้ให้การฝึกอบรม

2.2.2 คู่มือสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3. ด้านตัวแปร

คุณภาพของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้และศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

1. ด้านแหล่งข้อมูล

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนวัดมะตูม ตำบลมะตูม อำเภอพรหมพิราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 28 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ด้านเนื้อหา

2.1 หลักสูตรการฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

1. ความเป็นมาและความสำคัญเกี่ยวกับข้าวหลาม
2. วัสดุ-อุปกรณ์และวิธีการใช้
3. ขั้นตอนการทำข้าวหลาม
4. สีจากพืชผักสมุนไพร
5. ขั้นตอนการทำข้าวหลาม 7 สีจากพืชผักสมุนไพร
6. การตลาดและการจัดจำหน่าย

2.2 เอกสารประกอบหลักสูตร

2.2.1 คู่มือสำหรับผู้ให้การฝึกอบรม

2.2.2 คู่มือสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3. ด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ การใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ตัวแปรตาม

1. ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
2. ความสามารถในการทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อกิจกรรมหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา หลังฝึกอบรม

1. ด้านแหล่งข้อมูล

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนวัดมะตูม ตำบลมะตูม อำเภอพรหมพิราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 28 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ด้านเนื้อหา

ความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่มีต่อกิจกรรมหลักสูตรการฝึกอบรมการทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังการฝึกอบรม

3. ด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมหลักสูตรการฝึกอบรมเรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระ ตารางการฝึกอบรม วัน เวลา และ

สถานที่ แนวทางการจัดกิจกรรมฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล เกณฑ์การผ่านหลักสูตร

คู่มือสำหรับผู้ให้การฝึกอบรม หมายถึง เอกสารที่นำมาใช้ในการจัดฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร องค์กรประกอบของคู่มือการใช้หลักสูตร คำแนะนำการใช้หลักสูตร ตารางการฝึกอบรม การดำเนินการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมหน่วยที่ 1-6 (หน่วยที่ 1 ประวัติความเป็นมา ความรู้เกี่ยวกับข้าวหลาม หน่วยที่ 2 วัสดุ-อุปกรณ์และวิธีการใช้ หน่วยที่ 3 ขั้นตอนการทำข้าวหลาม หน่วยที่ 4 สีจากพืชผักสมุนไพร หน่วยที่ 5 ขั้นตอนการทำข้าวหลาม 7 สีจากพืชผักสมุนไพร หน่วยที่ 6 การตลาดและการจัดจำหน่าย) ประกอบด้วย สารระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล เอกสารใบความรู้ ใบกิจกรรม เครื่องมือประเมินผลการฝึกอบรม

คู่มือสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง เอกสารที่ผู้เข้ารับการจัดฝึกอบรมใช้ประกอบการเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรม เรื่อง การทำข้าวหลามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คำชี้แจงสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ตารางการฝึกอบรม ใบความรู้ในกิจกรรมการฝึกอบรมหน่วยที่ 1-6 (หน่วยที่ 1 ประวัติความเป็นมา ความรู้เกี่ยวกับข้าวหลาม หน่วยที่ 2 วัสดุ-อุปกรณ์และวิธีการใช้ หน่วยที่ 3 ขั้นตอนการทำข้าวหลาม หน่วยที่ 4 สีจากพืชผักสมุนไพร หน่วยที่ 5 ขั้นตอนการทำข้าวหลาม 7 สีจากพืชผักสมุนไพร หน่วยที่ 6 การตลาดและการจัดจำหน่าย) และใบกิจกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พื้นเพ รากฐานความรู้ เรื่องการทำข้าวหลามของชาวบ้านที่มีอยู่ดั้งเดิม หรือเป็นความรู้ของชาวบ้านที่สั่งสมจากประสบการณ์ มีการสืบทอดต่อเนื่องกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ การเรียนรู้โดยการเล่าต่อกันมาหรือสอนกันต่อ ๆ มาโดยผู้ใหญ่ ผู้รู้ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

วิทยากรท้องถิ่น หมายถึง ผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และมีประสบการณ์ ในด้านการทำข้าวหลาม ของตำบลมะตูม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม เรื่องการทำข้าวหลามเพื่ออนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ความรู้ ความเข้าใจ หมายถึง คะแนนความรู้ ความเข้าใจ ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนและหลังฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญา

ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา วัดได้จากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความสามารถในการทำข้าวหลาม หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ขณะปฏิบัติกิจกรรมในหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องการวางแผนการทำงาน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การเลือกใช้เครื่องมือได้ถูกต้องเหมาะสมกับงาน ปฏิบัติงานตามขั้นตอน ระยะเวลาในการทำงาน การประเมินผลและปรับปรุงการปฏิบัติงาน ตลอดจนผลงานที่สำเร็จ การตลาด และการจัดจำหน่าย โดยผ่านเกณฑ์วัดความสามารถ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่มีต่อกิจกรรมหลักสูตรฝึกอบรม การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนของโรงเรียนวัดมะตูม ตำบลมะตูม อำเภอพรหมพิราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ปีการศึกษา 2553 ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 28 คน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความสามารถ ในการทำข้าวหลาม จากภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70